

רש"י

מסכת ביצה פרק ד' - הַמְבִיא פְּדֵי יוֹן

121. כט, ב - ל, א

מתני'
המביא ממקום למקום. בתוך התחום או ע"י ערוב לא יביאם בסל ובקופה. לתת שלש וארבע בתוך קופה וישאם משום דנראה כמעשה דחול לשאת משאות:
אבל מביא על כתפו. אחת או שתים דמוכח דלצורך י"ט:
או לפניו. בידו:
וכן המוליך את התבן. להסק או לבהמה לא יפשיל קופה לאחריו דגנאי יו"ט שנראה כמתכוין למלאכה רבה או להוליך למקום רחוק כדרך חול:
ומתחילין בערמת התבן. להסק ואע"פ שלא זמנה מבע"י ולא היה רגיל להסיק ממנה והשתא משמע דלית ליה מוקצה:
אבל לא בעצים שבמוקצה. רחבה שאחורי הבתים קרויה מוקצה על שם שהיא מוקצה לאחור ואין נכנסים ויוצאין בה תדיר ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה ובגמרא פריך סיפא לרישא דהשתא משמע דאית ליה מוקצה:

גמ'
ואם אי אפשר לשנות. כגון שזמן אורחים הרבה וצריך להביא הרבה ביחד מותר:
דרו בדוחקא. משאוי שאדם יחיד נושא על כתפו בחול בטורח אם בא לשאת אותו בייט לצורך י"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו בייט ברגלא עתר שקורין פורק"א כדרכי נושאי מלח למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח בייט ועתר זה נוח הוא לשאת בו משא כבד וכשנושא בו חבית הנשאת בכתף משנה להקל הוא:
דרו ברגלא. משוי חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגלא:
לדו באגרא. ישאנה בייט בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שנוי להקל:
דרו באגרא. במוט על כתפיהם לדרו בייט לאותו משוי באכפא במוט בדיהם משום שנוי ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנויו:
נפרוס סודרא. קל הוא ואינו מכביד ושנוי הוא בעלמא ולהצנע:
ואם אי אפשר לשנות. שאין לו סודר לכסותו:
מליין מיא. שואבות מים מן הנחר:
תכסייה בנכתמא. כסוי של עץ העשוי לכדין:
זמנין דמפסיק. שצריך לקושרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקשריה וקשר העשוי להתקין אב מלאכה הוא:
דמטמיש במיא. שנשרה במים:

מְשָׁנָה

הַמְבִיא פְּדֵי יוֹן מִמְּקוֹם לְמִקוֹם - לֹא יִבְיֵאם בְּסֵל וּבְקוּפָה, אֲבָל מְבִיא הוּא עַל כְּתָפוֹ אוֹ לְפָנָיו. וְכֹן הַמוֹלִיךְ אֶת הַתְּבֵן, לֹא יִפְשִׁיל אֶת הַקּוּפָה לְאַחֲרָיו, אֲבָל מְבִיאָהּ הוּא בְּיָדוֹ.

וּמִתְחִילִין בְּעֵרַמַת הַתְּבֵן, אֲבָל לֹא בְּעֵצִים שֶׁבְּמוֹקְצָה.

ל,א

גְּמָרָא

תנא:

"אם אי אפשר לשנות - מותר".

אֲתִקְיִן רְבָא בְּמַחוּזָא, דְּדָרוּ בְּדוּחְקָא - לְדָרוּ בְּרַגְלָא. דְּדָרוּ בְּרַגְלָא - לְדָרוּ בְּאַגְרָא. דְּדָרוּ בְּאַגְרָא - לְדָרוּ בְּאַכְפָּא. דְּדָרוּ בְּאַכְפָּא - נְפְרוֹס סוּדְרָא עֲלוּיָהּ. וְאִם לֹא אֶפְשָׁר - שְׂרִי, דְּאָמַר מַר: "אם אי אפשר לשנות - מותר".

אָמַר לִיה רַב הֲנֵן פֵּר רְבָא לְרַב אִשִּׁי:

אָמַר רַבֵּן כָּמָּה דְּאֶפְשָׁר לְשַׁנּוּי מְשַׁנֵּינֵן בְּיוֹמָא טָבָא. וְהָא הֲנֵי נָשִׁי דְקָא מְלִיִן חֲצַבְיָהּוּ מְיָא בְּיוֹמָא טָבָא וְלֹא קָא מְשַׁנֵּינֵין, וְלֹא אֶמְרִינֵן לְהוּ, וְלֹא מִיַּדִּי?

אמר ליה:

מְשׁוּם דְּלֹא אֶפְשָׁר.

הִיא לִיעֵבַד?

דְּמִלִּיא בְּחֲצַבָא רְבָה תְּמִלִּי בְּחֲצַבָא זֹטָא?! קָא מְפָשָׂא בְּהַלּוּכָא! דְּמִלִּיא בְּחֲצַבָא זֹטָא תְּמִלִּי בְּחֲצַבָא רְבָה?! קָא מְפָשִׁי בְּמִשׁוּי! תְּכַסִּיָּה בְּנִכְתַּמָּא?! זְמַנִּין דְּנִפִּיל וְאֲתִי לְאַתְוִי. תְּקַטְרִיָּה?! זְמַנִּין דְּמִפְסִיק וְאֲתִי לְמִקְטְרִיָּה. תְּפְרוֹס סוּדְרָא עֲלוּיָהּ?! זְמַנִּין דְּמִטְמִישׁ בְּמִיא וְאֲתִי לִידֵי סְחִיטָה. הֲלִקְדָּ לֹא אֶפְשָׁר.

122. ל, א

רש"י

אין מטפחין. משום שיר או משום אבל:
מטפחין. ידיו זו לזו:
מספקין. כף על ירך:
מרקדין. ברגל וכולם נאסרו משום שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר בפרק משילין (לקמן דף לו):
אפומא דלחיא. לחי המתיר במבוי בשבת:
דלמא מגנדר ליה חפץ. ברה"ר חוץ ללחי:
ואתי לאתויי. מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: וקא מגנדר חצבייהו ומייתי להו לא גרסי:
ולא אמרינן להו ולא מידי. ואע"ג דעברן אדרבנן דאמור לא ליתבי ואינהו יתבן:
הנח להם. בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם:
מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין. לעבור כשידעו ולא ינחו בכך:
והני מילי. דהנח להם לישראל:
בדרבנן. היכא דארגילו למעבר אדרבנן כי הנך דמטפחין והנך דיתבן אפומא דלחיא:
תוספת יום הכפורים. שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום דאורייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:): מועניתם את נפשותיכם בתשעה:
ואכלי ושתו עד שחשכה. גרס ולא גרס משחשכה:

אמר ליה רבא בר רב הנין לאב"י:
 תנן:

"אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין" (ביצה לו):
 והאידנא דקא חזינו דעבדן הכי, ולא אמרינן להו ולא מידי!

אמר ליה:

ולטעמך, הא דאמר רבא: לא ליתבי איניש אפומא דלחיא, דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי²², והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה, ולא אמרינן להו ולא מידי! אלא הנח להם לישראל, מוטב שיהיו שוגגין, ואל יהיו מזידין. הכא נמי - הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

והני מילי בדרבנן,
 אכל בדאורייתא לא.

ולא היא,
 לא שנא בדאורייתא,
 ולא שנא בדרבנן,
 לא אמרינן להו ולא מידי,

דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא, ואכלי ושתו עד שחשכה, ולא אמרינן להו ולא מידי.

123. ל, א

"ומתחילין בערמת התבן [אבל לא בעצים שבמוקצה]".

רש"י

באוצר. בדבר האצור שהיה מוקצה לאוצרו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אוצרין אותו לבהמה:
ארזי ואשוחי. אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין:
אשוחי. ארז נקבה:
דמוקצה מחמת חסרון כיס נינהו. שדמיה יקרין:
דמתני לה. לדרב כהנא:
תבנא סריא. נרקב ומסריח שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאוצר:
לטינא. לטיט ללבון לבנים:
דאית ביה קוצים. ואין יכול לגבלו בידיו וברגליו:

אמר רב פהנא:

זאת אומרת:

מתחילין באוצר תחלה.

מני?

רבי שמעון היא,

דלית ליה מוקצה.

אימא סיפא: "אבל לא בעצים שבמוקצה",

אתאן לרבי יהודה דאית ליה מוקצה!

הכא - בארזי ואשוחי עסקינן,

דמוקצה מחמת חסרון כיס,

ואפילו רבי שמעון מודה.

איכא דמתני לה אסיפא:

"אבל לא בעצים שבמוקצה".

אמר רב פהנא:

זאת אומרת:

אין מתחילין באוצר תחלה.

מני?

רבי יהודה היא,

דאית ליה מוקצה.

אימא רישא: "מתחילין בערמת התבן!"

אתאן לרבי שמעון דלית ליה מוקצה!

התם - בתבנא סריא.

תבנא סריא!?

הא חזי לטינא!

דאית ביה קוצים.

רש"י

124.ל, ב

ל,ב מְשֻׁנָּה

אין נוטלין עצים מן הסופה אלא מן הסמוך לה.

גמרא

מאי שנא "מן הסופה" - דלא דקא סתר אהלא,
"מן הסמוך לה" - גמי קא סתר אהלא!

אמר רב יהודה אמר שמואל:

מאי "סמוך"?

סמוך לדפנות.

רב מנשיא אמר:

אפילו תימא: בשאין סמוך לדפנות,

כי תניא הריא: באסורייתא.

תניא רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן:

"אין נוטלין עצים מן הסופה אלא מן הסמוך לה.

ורבי שמעון מתיר.

ושוין בסופת החג בחג - שאסורה,

ואם התנה עליה - הכל לפי תנאו".

"ורבי שמעון מתיר".

והא קא סתר אהלא!

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכא בסופה נופלת עסקינן,

ורבי שמעון לטעמיה: דלית ליה מוקצה.

דתניא:

"מותר השמן שבנר ושבקערה - אסור,

ורבי שמעון מתיר".

מי דמי?!

התם - אדם יושב ומצפה אימתי תקכה נרו,

הכא - אדם יושב ומצפה אימתי תפול סוכתו?!

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכא - בסופה רעועה עסקינן,

דמאתמול דעתיה עלויה.

מתני'

אין נוטלין עצים מן הסוכה.
כגון בפסח או בעצרת ויושב
בסוכה בגנה או בפרדס אין
נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן
הסמוך לה השתא משמע אם
הוא עב שנתנו קנים הרבה
מותר ליטול מהם ובגמרא פריך
הא סתר אהלא דכיון דבטליה
לגבי סכך כל פורתא דשקיל
מניה סתירה הוא:

גמ'

סמוך לדפנות. קנים הנוקפים
סביבות לדפנות כיון שלא נארגו
עם הדופן לא בטלי לגבי דופן
ואינו דומה לסמוך לסכך
שהסכך אינו ארוג לפיכך הכל
שוה העליון כתחתון סכך הוא:
אפילו תימא בשאין סמוך
לדפנות. אלא סמוך לסכך:

וכי תניא. מתניתין באסורייתא
חבילות של קנים שנתנו על
הסכך מדלא התיר אגדן לא
בטליהו לגבי סכך אלא
להצניעם שם:

בברייתא. נמי גרסינן אלא מן
הסמוך לה:

ורבי שמעון מתיר. אפילו מן
הסכך ולקמן פריך ליה והא
סתר אהלא:

שהיא אסורה. אפילו בחוש"מ
כדיליף לקמן:

ואם התנה עליה. לפני י"ט:

נופלת. שנפלה ביי"ט דליכא
סתירת אהל וטעמא דת"ק
משום מוקצה דהא בין
השמשות היתה קיימת ומוקצה
היא מחמת איסור סתירה אבל
הסמוך לה לאו מוקצה הוא
דלית ביה משום סתירה:

מותר השמן שבנר ושבקערה.
נר קרויזי"ל מותר השמן
שנותן בנר או בקערה שמן
הניתן להדלקת הנר של שבת
וכבה המותר יש בה משום
מוקצה ואסור:

אדם יושב ומצפה אימתי תקכה
נרו. שיודע שסופה לכבות הלכך
בין השמשות דעתיה על המותר:
הכא אדם יושב ומצפה כו'.
בתמיה וכי נביא הוא ויודע
שעתידה ליפול למחר:

בסוכה רעועה. דמסיק אדעתיה
דנפלה ולמחר נפלה הלכך לרבי
שמעון מוקצה ליכא דאמרינן
דעתיה מאתמול עלויה ולת"ק
לא אמרינן דעתיה עלויה בשום
מידי דלא חזי בין השמשות:

125. ל, ב

רפ"י

לה'. משמע כל שבעה לה' הוא הקדש:

על החגיגה. שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו:

חג. חגיגה:

סיפא. דקתני ואם התנה עליה אסוכה דעלמא קאי וארישא דברייתא קא מהדר דאיפלגו בה ת"ק ורבי שמעון דקתני אין נוטלין עצים מן הסוכה ואוקימנא בשנפלה ומשום מוקצה וקאמר אם התנה עליה מבעוד יום שאם תפול מחר יסיקנה הכל לפי תנאו:

ועטרה. יפה בסדינין ובקרמין המצויירין קרמין בגדי צבעונין שקורין אובריי"ץ סדינים לבנים של פשתן:

יינות שמנים וסלתות. בכוסות של זכוכית לנוי:

הכל לפי תנאו. מדקתני אסור להסתפק מהן ש"מ בטלי להו לגבי סוכה והוי להו כסוכה וקאמר דתנאי מהני:

אביי ורבא דאמרי תרוייהו. דלא דמו לסוכה לענין תנאה ואעי' דבטלי לגבה דכי מהני תנאה באומר מבעוד יום איני בודל מהם מהיות כוחי וזכותי בהם ליטלן כל שהות אורך של בין השמשות של ערב י"ט הלכך בשעת ביאת היום שהיתה קדושה צריכה לחול עליהם לא חלה לפיכך לא הוקצה אבל עצי סוכה שאינו יכול להתנות עליהם תנאי זה שהרי על כרחו יבדל מהם בין השמשות משום דסתר אהלא ובין השמשות ספק י"ט הוא חלה קדושה עליה ועל ידי קדושה זו הוקצה לשבעה:

ומאי שנא מהא כו'. דלא אמר באתרוג דמשום בין השמשות קמא ליתקצי כל שבעה אלא לחד יומא מכי אתני עליה לחד יומא:

דאתמר הפריש כו' יוצא בה. ביומה:

ואוכלה לאתרי. קסבר למצותה אתקצאי והרי נעשית מצותה:

ורב אסי אמר יוצא בה ואוכלה למחר. דכיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא והא עצי סוכה נמי כיון דאתני עליהו ליהנות מהן בחולו של מועד כהפרישה ליום ראשון דמי ומשום דבין השמשות קמא קדיש קא אמרת דאתקצאי לשבעה:

דמפסקי לילות מימים. שאין מצותו בלילה:

ו'ושוין: בסופת החג בחג - שהיא אסורה, ואם התנה עליה - הכל לפי תנאו".

ומי מהני בה תנאי!?

והאמר רב ששת משום רבי עקיבא:

מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבועה?

שנאמר: "חג הסוכות שבועת ימים לה" (ויקרא כג-לד)!

ותנאי:

"רבי יהודה בן בתירא אומר:

מנין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה?

תלמוד לומר: "חג הסוכות שבועת ימים לה" (ויקרא כג-לד) - מה חג לה' אף סוכה לה'.

אמר רב מנשיא בריה דרבא:

סיפא אתאן לסוכה דעלמא,

אבל סוכה דמצוה - לא מהני בה תנאה.

ו"סוכה דמצוה לא"?

והתנאי:

"סככה בהלכתה,

ועטרה בקרמים ובסדינין המצויירין,

ותלה בה אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים, ופרכילי ענבים,

יינות שמנים וסלתות, ועטרות שבילים,

אסור להסתפק מהו עד מוצאי יום טוב האחרון של חג.

ואם התנה עליהם - הכל לפי תנאו!"

אביי ורבא דאמרי תרוייהו:

באומר: "איני בודל מהם כל בין השמשות" - דלא חלה קדושה עליהו,

אבל עצי סוכה דחלה קדושה עליהו, אתקצאי לשבעה.

ומאי שנא מהא דאתמר:

הפריש שבועה אתרוגים לשבעת הימים,

אמר רב:

כל אחת ואחת - יוצא בה, ואוכלה לאלתר.

ורב אסי אמר:

כל אחת - יוצא בה, ואוכלה למחר!

התם - דמפסקו לילות מימים, כל חד וחד יומא מצוה באפי נפשיה הוא.

הכא - דלא מפסקו לילות מימים, כולהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי.

126. לא, א

רפ"י

מתני'

מביאין עצים. התלושים מן השדה שבתוך התחום ביו"ט: **מן המכונס.** אם כנסו מערב י"ט דגלי דעתיה דעלייהו סמך ואינו מוקצה אבל המפוזרין מוקצין: **ומן הקרפף.** שהוא משתמר ומוקף סביב אפילו מפוזרים שבו לא הקצה מדעתו: **סמוך לעיר.** ממש: **אפילו בתוך תחום שבת.** בסופו:

גמ'

יחידאה היא. רבי. שמעון בן אלעזר קאמר לה דאמר בית הלל הכי שרו ופליגי רבנן עליה: **כמפוזרין דמו.** ואפילו לא פזרתן הרוח דמסתמא לא סמכה דעתיה סבר מבדר להו זיקא: **ואי אתנח מנא עלייהו.** להכבידן שפיר דמי דסמכה דעתיה: רבי יוסי לקולא או לחומרא קאמר לא גרסינן דהא מלתיה דרבי יהודה נמי מבעיא לן היכי אתמר וה"ג אבעיא להו היכי קאמר כל הסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת ואתא ר' יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת אפי' בתוך תחום שבת נמי או דלמא ה"ק כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת ואתא רבי יוסי למימר אפי' בתוך תחום שבת ודוקא דאית ליה פותחת אבל דלית ליה פותחת אפילו סמוך לעיר נמי לא תא שמע מדקתני רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת ש"מ רבי יוסי תרתי לקולא קאמר והכי פי' היכי קאמר מתני' כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת מפתח שמשתמר והאי דלא תנא ליה בהדיא משום דקא סבר שתמן יש להן פותחת ואסתם קרפיפות אמרה למלתיה ואתא רבי יוסי למימר כיון דאית ליה פותחת לא בעינן סמוך וממילא דאי לית ליה פותחת בעינן סמוך ואשתרי בהכי מדתלא שריותא בשאין סמוך בפותחת מכלל דסמוך בלא פותחת נמי שרי ומיקל בתרתי דרבי יהודה בעי. תרוייהו ורבי יוסי סבר בחדא סגי באיזו שתהא שם:

לא, א משנה

מביאין עצים מן השדה:
מן המכונס,
ומן הקרפף, אפילו מן המפוזר.
איזהו "קרפף"?
כל שסמוך לעיר,
דברי רבי יהודה.
רבי יוסי אומר:
כל שנכנסין לו בפותחת,
ואפילו בתוך תחום שבת.

גמרא

אמר רב יהודה אמר שמואל:
אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף.

והא אנו תנן:

"מן הקרפף ואפילו מן המפוזרים!"

מתניתין - יחידאה היא.

דתנא:

"אמר רבי שמעון בן אלעזר:
לא נחלקו בית שמאי ובית הלל:
על המפוזרים שבשדות - שאין מביאין.
ועל המכונסין שבקרפף - שמביאין.
על מה נחלקו?
על המפוזרין שבקרפף,
ועל המכונסין שבשדות:
שבית שמאי אומרים: לא יביא.
ובית הלל אומרים: יביא."

אמר רבא:

עלי קנים, ועלי גפנים,
אף על גב דמכנפי להו, ומותבי,
פיון דאי מדלי זיקא מבדר להו, כמפוזרים דמו - ואסורין.
ואי אתנח מנא מאתמול עלייהו - שפיר דמי.

127. לא, א

רפ"י

או דלמא. כל שסמוך לעיר דקאמר ת"ק בהכי תלא טעמיה כיון דהוי סמוך בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה ואתא רבי יוסי למימר הטעם תלוי בפותחת בין סמוך בין רחוק והכי קאמר כל שנכנסים לו בפותחת הוא דמותר ואפילו הוא בתוך תחום שבת דלא מתלי טעמא בסמיכה כלל:

תירתי לקולא קאמר. כלומר מדרבי יוסי נשמע לרבי יהודה דלאו תרוייהו בעי ורבי יוסי בתרתי אקיל דמכשיר בסמוך בלא פותחת ובפותחת בלא סמוך דשמעינן לרבי יהודה דקאמר כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת וא"ל רבי יוסי כל שיש לו פותחת אפי' הוא בתוך התחום ואי סמוך לא בעי פותחת דאי רבי יוסי בפותחת תלא טעמא דאפילו הוא סמוך בעי פותחת לא הוה ליה לסיומי ואפילו בתוך תחום שבת אלא הכי הוה ליה למימר רבי יוסי אומר כל שנכנסין לה בפותחת דכיון דהוה תני כל הוה משמע דצריך פותחת סמוך או רחוק למה לי דסיים ואפילו בתוך תחום שבת אלא לאשמועינן דלא בעי פותחת אלא למשרי שאין סמוך ורבי יהודה דלא בעי תירתי נמי מרישא דרבי יוסי שמע מינה מדנקט כל שנכנסין לה בפותחת כיון דכולהו פותחת אית להו הכי אבעי ליה למתני רבי יוסי אומר אפילו בתוך תחום שבת:

"איזהו קרפף?"

[כל שסמוך לעיר, דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר: כל שנכנסין לו בפותחת, ואפילו בתוך תחום שבת].

אבעיא להו:

היכי קאמר?

כל שסמוך לעיר והוא דאית ליה פותחת,

ואתא רבי יוסי למימר: כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי?

או דלמא:

הכי קאמר: כל שסמוך לעיר בין דאית ליה פותחת בין דלית ליה פותחת,

ואתא רבי יוסי למימר: אפילו בתוך תחום שבת, ודוקא דאית ליה פותחת,

אבל לית ליה פותחת - אפילו סמוך לעיר נמי לא?

תא שמע:

מדקתני: "רבי יוסי אומר: כל שנכנסין לו בפותחת ואפילו בתוך תחום שבת",

שמע מינה:

רבי יוסי תירתי לקולא קאמר.

שמע מינה.

אמר רב סלא אמר רבי ירמיה:

הלכה ברבי יוסי להקל.

128. לא, א-ב

רפ"י

מתני'

אין מבקעין עצים לא מן הקורות כו'. לפי סוגיא של גמרא היא מתפרשת: לא בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו אוכפות וסרגות שקורין אישי"ש ויש שעשוי כעין כלי האומן שקורין בירגוא"ה שראשו הקצר דומה לקרדומות שלנו וראשו השני דומה לכלי אומני אוכפות וסרגות הסוסים: ולא במגרה. שיג"ה כעין סכין מלאה פנימות וממהר לקוץ בו עצים וכלי אומן הוא: מגל. דולוייר"א או שרפ"א וכולן כלי אומן הן ונראה כעושה בו מלאכה לפיכך אסור: אלא בקופיץ. סתם קופיץ הוא סכין של קצבים דומה לקרדומות שלנו שאינן כלי אומן ויש שעושין בו שני ראשין והשני דומה קצת לקרדום האוכפות כדשמעינן מיניה בגמרא ומיהו סתמיה לאו למלאכת אומן הוא:

גמ'

והאמרת רישא אין מבקעין כלל: סברה דטעמא דמתני' לאו משום מוקצה תנא ברישא אי"ן מבקעין עצים אלא משום מלאכה וטרחא והכי קאמר אין מבקעין עצים לא מן הקורות הנשברים מערב י"ט ועומדין להסק ולא מן הקורה כו' זו ואין צריך לומר זו קתני והיינו דמותבי' והאמרת רישא אין מבקעין כלל והדר תני דבקופיץ שרי: חסורי מחסרא כו'. וטעמא דרישא משום מוקצה: סואר של קורות. המושכבות לארץ של בנין: ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. ואע"ג דהשתא להסקה קיימא בין השמשות לאו להכי קיימא: תניא נמי הכי. כשמואל דטעמא דמתניתין משום מוקצה:

משנה

אין מבקעין עצים, לא מן הקורות, ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב, ואין מבקעין, לא בקרדום, ולא במגרה, ולא במגל, אלא בקופיץ.

לא, ב גמרא

והאמרת רישא: "אין מבקעין" כלל!

אמר רב יהודה אמר שמואל:

חסורי מחסרא והכי קתני:

"אין מבקעין מן הסואר של קורות, ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב,

אבל מבקעין מן הקורה שנשברה מערב יום טוב.

וכשהו מבקעין, אין מבקעין - לא בקרדום ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ".

תניא נמי הכי:

"אין מבקעין עצים -

לא מן הסואר של קורות,

ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב,

לפי שאינו מן המוכן".

129. לא, ב

רס"י

לא שנו אלא בנקבות שלו. בראש הרחב שקוצצין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת אומן: אבל בזכרות שלו. בראש הקצר שמבקעין בו עצים מותר: פשיטא אלא בקופיץ תנן. וקופיץ כולה זכרות היא: ואיכא דמתני לה. להא דרב חיינא אסיפא דמתניתין ובאתריה דהא דמתני לה להא דרב חיינא אסיפא היו עושין לקופיץ זכרות ונקבות כמו שעשוי כלי אומן שקורין בידגוא"ה: פשיטא ולא בקרדום תנן. משום דכולו נקבות וממילא שמעינן דכי שרו קופיץ משום זכרות הוא דשרייה: מהו דתימא. ה"מ דאסר קרדום לחודיה דכוליה נקבות ואינו עשוי לבקע אלא לכלי אומן אבל מי שיש לו שני ראשין אחד זכרות כקופיץ ואחד נקבות כקרדום אימא דמוכחא מלתא דלבקע הוא וכי היכי דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי קמ"ל:

"ולא בקרדום".

אמר רב חיינא בר שלמיא משמיה דרב: לא שנו אלא בנקבות שלו, אבל בזכרות שלו - מותר.

פשיטא, ב"קופיץ" תנן!

מהו דתימא: הני מילי קופיץ לחודיה, אבל קרדום וקופיץ אימא מגו דהאי גיסא אסור האי גיסא נמי אסור, קא משמע לן.

ואיכא דמתני לה אסיפא: "אלא בקופיץ".

אמר רב חיינא בר שלמיא משמיה דרב: לא שנו אלא בזכרות שלו, אבל בנקבות שלו - אסור.

פשיטא, "ולא בקרדום" תנן!

מהו דתימא: הני מילי קרדום, אבל קופיץ וקרדום אימא מגו דהאי גיסא שרי האי גיסא נמי שרי, קא משמע לן.

רַס"י

130. לא, ב

מתני'

ונפחת. מאליו:

נוטל ממקום הפחת. ולא אמרי' מוקצין מחמת איסור הן דאין יכול לפחתו ביו"ט ואסח דעתו מינייהו דכיון דלא הוה פחיתתו איסורא דאורייתא כדמוקמינן לה באורא דלבני לאו מוקצה נינהו כדאמר גבי טבל בשלהי פרקין (דף לד:): שהוא מוכן אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן: **אף פוחת לכתחלה.** כדמפרש טעמא בגמרא:

גמ'

באורא דליבני. סדור של אבנים בלא טיט:

דאייתור מבנינא. שנשתיירו לו לאחר שגמר בנינו:

שרי לטלטינהו. דמעתה לאו לבנין קיימי אלא למזגא עליהו ותורת כלי עליהן:

שרגינהו. סדרן זו על זו גלי דעתיה שמקצן לבנין ואסור לטלטינהו ומתני' נמי נתסר מדרבנן שהרי מטלטלן:

א"ר זירא ביו"ט. התיר ר"מ כיון דמדרבנן הוא דאסור ומשום שמחת יו"ט שרי שהרי מותר בו אוכל נפש אבל לא לשבת משום טלטול כרב נחמן:

משנה

בית שהוא מלא פירות ונפחת - נוטל ממקום הפחת.
רבי מאיר אומר:
אף פוחת לכתחלה ונוטל.

גמרא

אמאי? והא קא סתה אהלא!

אמר רב נחומי בר אדא אמר שמואל:
באורא דליבני.

איני?!

והאמר רב נחמן:

הני ליבני דאייתור מבנינא שרי לטלטינהו בשבתא,
הואיל וחוזי למזגא עליהו.
שרגינהו - ודאי אקצינהו!

אמר רבי זירא:

ביום טוב אמרו,
אבל לא בשבת.

תניא נמי הכי:

"רבי מאיר אומר:

אף פוחת לכתחלה ונוטל ביום טוב אמרו,
אבל לא בשבת."

131. לא, ב - לב, א

רש"י

חותמות. פרמדוריי"ש :
חותמות שבקרקע. כגון דלתות פתחי בורות ומערה הסגורים בקשרי חבלים :
מתיר. את הקשר דהא לאו קשר של קיימא הוא שהרי להתיר תמיד הוא עשוי :
אבל לא מפקיע. החבל לסתור עבותו וגדילתו :
ולא חותך. דהא סתירה היא ויש סתירה בבנין של קרקע :
ושל כלים. כגון תיבה הנעולה ע"י קשר חבל מתיר ומפקיע וחותך דאין סתירה בכלים :
מיתבי חותמות שבקרקע כו' ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך. אלמא חותמות הקשורים אין בהן משום סתירה מדאורייתא ובשבת מדרבנן הוא דאסור :
הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי' ביו"ט אינו מפקיע דאמר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שבקרקע דאפילו ביו"ט אין מפקיע :
תרצת לך רישא. דמלתא דשמואל בחותמות שבקרקע דמסייע ליה האי תנא :
סיפא קשיא. דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת מתיר ומפקיע וחותך והאי תנא תני ושל כלים בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך :
הא מני רבי נחמיה היא. כלומר לעולם מותר להפקיע ולחתוך דאין בהם משום סתירה ולהאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולנתק בידו שרי והא דקאסר משום טלטול סכין קאסר ורבי נחמיה היא דאמר בערובין (דף לה.) אפילו תרווד ואפילו טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיוחד ולא לחותמות ובהא לא סבירא ליה לשמואל כוותיה :
אי הכי. דרבי נחמיה היא :
שבות שבת. דטלטול שבות הוא ולא החמיר בטלטול יום טוב כבשל שבת :
מסיקין בכלים. דבני טלטול נמי נינהו ומטלטלן נמי להסיקן :
אין מסיקין בשברי כלים. שנשברו ביי"ט דהשתא לא חוי לטלטול ואי משום דחזו להסקה אתמול לא להכי קיימי :
מסיקין בין בכלים כו' דלית להו מוקצה :
אין מסיקין לא בכלים. דאין ניטלין אלא לצורך תשמישן וכ"ש בשברי כלים דנולד הוא והא רבי נחמיה היא ומציעתא ר"ש וקמייטא רבי יהודה וש"מ ביו"ט א"ר נחמיה דהא הסקה ביו"ט קאי :
תרי תנאי. חד אמר שני ליה שבות שבת משבות י"ט וחד אמר לא שני ליה :

אמר שמואל:

חותמות שבקרקע - מתיר, אבל לא מפקיע, ולא חותך. שבפלים - מתיר, ומפקיע, וחותך, אחד שבת, ואחד יום טוב.

מיתבי:

"חותמות שבקרקע:

בשבת - מתיר, אבל לא מפקיע, ולא חותך. ביום טוב - מתיר, ומפקיע וחותך!"

הא מני? רבי מאיר היא,

דאמר: **"אף פוחת לכתחלה ונוטל"**,

ופליגי רבנן עליה,

ואנא דאמרי כרבנן.

ומי פליגי רבנן עליה בחותמות שבקרקע?!

והתניא:

"מו"דים חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע:

שבשבת - מתיר, אבל לא מפקיע, ולא חותך. ביום טוב - מתיר, ומפקיע וחותך!"

לבא

הוא דאמר, כי האי תנא,

דתניא:

"חותמות שבקרקע:

מתיר, אבל לא מפקיע, ולא חותך, אחד שבת, ואחד יום טוב.

ושבפלים:

בשבת - מתיר, אבל לא מפקיע, ולא חותך.

ביום טוב - מתיר, ומפקיע וחותך."

תרצת לך רישא,

אלא סיפא קשיא!

הא מני? רבי נחמיה היא,

דאמר: **"כל הכלים אין ניטלין אלא דרך תשמישן"**.

אי רבי נחמיה,

מאי איריא שבת? אפילו יום טוב נמי!

וכי תימא: שניא ליה לרבי נחמיה בין שבות שבת, לשבות יום טוב,

ומי שניא ליה?!

והתני דא: **"מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים"**.

ותניא אידך: **"מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים!"**

ותניא אידך: **"אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים!"**

ומשני:

לא קשיא:

הא - רבי יהודה,

הא - רבי שמעון,

הא - רבי נחמיה!

תרי תנאי, ואליבא דרבי נחמיה.

132. לב, א

רפ"י

מתני'

אין פוחתין את הנר. ליטול אחד מן הביצים של יוצר ולתחוב אגרופו לתוכו לחקוק נר קרויזי"ל בלעז מפני שעושה כלי:

ואין עושין פחמין. דאינהו נמי כלי נינהו לצורפי זהב ופתילה נמי כלי היא להדלקה שצריכה עשייה ותקון:

חותכן באור. בגמרא מפרש מאי שנא אור מסכין:

גמ'

דפחיתת נר מנא הוא. קודם שצרפו בכבשן:

משננמרה מלאכתן. חקיקתם: משיצרפו. משיחזקם ע"י צירוף האור בכבשן מצרף בלשון חכמים מחזק ומקשה כלי חרס וכלי מתכות בדבר המחזקן בין (ביד) [במים] בין באור:

וממאי. דס"ל לר"מ בנר כשאר כלי חרס בשלמא שאר כלי חרס גדולים הם ואם אינן ראויין למים וליין ולדבר לח מפני שממחן חזו מיהו לדבר יבש כגון פירות אבל נר קטן הוא וכי לא חזי למלתיה למאי חזי ומשני חזי לקבולי ביה פשיטי:

איכא דאמרי אמר רב יוסף. מתני' דקתני פחיתת הנר מנא הוא ר"א ברבי צדוק היא דאמר לפני חקיקה לאו מנא הוא אבל חקיקה משוי ליה מנא:

אלפסין חרניות. מפרש לקמן קערות של בני עיירות שאינן בני כרכים גדולים ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתנין עד שתתחקק ותצרף בכבשן:

טהורות באהל המת. דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע:

וטמאות במשא הזב. שהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים מוכל כלי חרס אשר יגע בו הזב וגוי (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון דמטמי ליה הסט מאבראי לא בעי תוך וקסבר ת"ק כלי נינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטמאן:

ר"א אומר. אין להם שום טומאה דלאו כלי נינהו:

לפי שלא נגמרה מלאכתן. חקיקתן הא נחקקו מטמאות מדאפלוג באלפסין אלמא לר"א חקיקה משויא להו מנא:

דחזי לקבולי מידי. משנחקקו ומיהו קודם חקיקה לא דסופן ליחקק:

משנה

אין פוחתין את הנר,
מפני שהוא עושה כלי.
ואין עושין פחמין ביום טוב,
ואין חותכין את הפתילה.
רבי יהודה אומר:
חותכה באור.

גמרא

מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא?

אמר רב יוסף:

רבי מאיר היא.

דתניא:

"כלי חרס,

מאימתי מקבל טומאה?

משננמרה מלאכתו.

דברי רבי מאיר.

רבי יהושע אומר:

משיצרפו בכבשן".

אמר ליה אביי:

ממאי?

דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי,
אבל הכא - למאי חזי?

לקבולי ביה פשיטי.

איכא דאמרי:

אמר רב יוסף:

רבי אליעזר ברבי צדוק היא.

דתנן:

"אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב.

רבי אליעזר ברבי צדוק אומר:

אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן" (עדויות ב, ה).

אמר ליה אביי:

דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי,
אבל הכא - למאי חזי?

לקבולי ביה פשיטי.

133. לב, א

תנו רבנן:

**"אין פוחתין את הנה,
ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב.
רבן שמעון בן גמליאל:
מתיר באלפסין חרניות".**

מאי "חרניות"?

אמר רב יהודה:
ערניות.

מאי "ערניות"?

אמר אביי:
צעי חקליתא.

רפ"י

לאוליירין. מחמי חמין ומרחצאות ואע"ג דלצורך י"ט הן עושין:
מי שרי. להחם והלא גזרו על הרחיצה במסכת שבת (ודף מ.) ואפילו הוחמו מבעוד יום וכל שכן להחם חמין לא הותר מעולם:
להזיע. מכניס הפחמים לתוכו ובני אדם נכנסין ומזיעין וקודם שגזרו על הזיעה נשנת משנה זו:

134. לב, א

"וְאִין עוֹשִׂין פְּחָמִין [בְּיוֹם טוֹב]".

פְּשִׁיטָא! לְמַאי חֲזִי?

תְּנִי רַבִּי חֵיִיא:

"לֹא נִצְרְבָה אֶלָּא לְמוֹסְרָן לְאוּלֵיירִין לְבוּ בְּיוֹם".

ו"בו בְּיוֹם" - מִי שְׂרִי?

כְּדָאָמַר רַבָּא:

לְהִזְיעַ, וְקוֹדֵם גְּזָרָה.

הֵכָא נְמִי - לְהִזְיעַ, וְקוֹדֵם גְּזָרָה.

135. לב, א-ב

רש"י

דקמתקן מנא. אחת היתה ועושה אותה שתיים :
בפי שתי נרות. נותן שני ראשיה בתוך שתי נרות אם צריך להדליקן כאחת ומדליק באמצע דלא מוכח דלתקוני מנא מכיון אלא להדלקה בעלמא :
לעדויי חושכא. כשהיא נעשית בראשה פחם מעבירה :
לעדויי. להסיר :
חושכא. פחם המחשיך אורה :
נאמרו בפתילה. ביו"ט :
ממעכה ביד. תקון כלאחר יד הוא :

**"ואין חותכין את הפתילה לשנים.
 [רבי יהודה אומר:
 חותכה באור"]**.

לב,ב מאי שנא בספין דלא - ^דקמתקון מנא, באור נמי - קא מתקון מנא!

תני רבי חייא:
"חותכה באור בפי שתי נרות".

אמר רב נתן בר אבא אמר רב:
 מוחטין את הפתילה ביום טוב.

מאי "מוחטין"?

אמר רב חנינא בר שלמיא (משמיה דרב):
 לעדויי חושכא.

תני בר קפרא:
**"ששה דברים נאמרו בפתילה:
 שלשה להחמיר, ושלשה להקל.
 להחמיר:
 אין גודליו אותה לכתחלה ביום טוב.
 ואין מהבהבין אותה באור.
 ואין חותכין אותה לשנים.
 להקל:
 ממעכה ביד.
 ושורה בשמן.
 וחותכה באור בפי שתי נרות"**.

136. לב, ב

רס"י

יורדי גיהנם הן. שאינן מרחמים לעשות צדקה :
עסקא. סחורה להשתכר למחצית שכר :
מזוני. שאל מהם מזונות מיון נמי לא זיננהו :
ונתן לך רחמים. שתרחם על הבריות :
כאשר נשבע לאבותיך. מי שיש לו רחמים מזרעו של אבות :
בעדו. כנגדו כמו שכתב בעדו (איוב א) כלומר חשך פרוס לפניו הכל עליו כחשך :
נכון בידו. מזומן אצלו :
מי שאין לו אלא חלוק אחד. אין יכול לכבסו וכניס מצערין אותו :
דמעין במניה. מפלה את כליו מן הכניס :

ואמר רב נתן בר אבא אמר רב :
 עתירי כפל - יורדי גיהנם הם.

כי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לכתבל,
 בעא מניהו עסקא - ולא יהבו ליה.

מזוני מיון - נמי לא זיננהו.

אמר: הני מערב רב קא אתו,

דכתוב: "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג-יח).

כל המרחם על הבריות - בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו,

וכל מי שאינו מרחם על הבריות - בידוע שאינו מזרעו של אברהם אבינו.

ואמר רב נתן בר אבא אמר רב:

כל המצפה על שלחן אחרים - עולם חשך בעדו,

שנאמר: "נוודד הוא ללחם איה ידע מי נמון בידו יום השקר" (איוב טו-כג).

רב חסדא אמר:

אף חיינו אינן חיים.

תנו רבנן:

"שלשה חייהו אינם חיים, ואלו הן:

המצפה לשלחן חבירו,

ומי שאשתו מושלת עליו,

ומי שיסורין מושלין בגופו.

ויש אומרים:

אף מי שאין לו אלא חלוק אחד".

ותנא קמא?

אפשר דמעין במניה.

137. לב, ב

רש"י

מתני'

אין שוברין את החרס. כשצולין דגים על האסכלא שקורין גראדיליא בלע"ז חותכין קנים או קש שבלים או שוברין חרסים או חותכין נייר ושוורין במים וסודרין הנייר על גב האסכלא מפני שהמתכת מתחמם ושוורף את הדג:

מליח. דג:

ואין גורפין תנור וכירים. אם נפל לתוכו מן הטפל והטיח אין גורפין אותו דמתקן מנא הוא ואתיא כרבנן דאמרי מכשירי אוכל נפש אסירי: מכבשין. משכיבין את האפר והעפר שיהא חלק משפילו ומשווהו שלא יגע בפת שמדובקים בדפנותיו וישרפו מכבשין פרימבר"א:

מקיפין. מקרבין זו אצל זו כמו (אין) מקיפין בריאה (חולין דף נ.) וכמו לתרום שלא מן המוקף (גיטין דף ל:). היינו סמוך וכמו מקפת וקורא לה שם (גדה דף עא:):

לשפות עליהם קדרה. והאור בין שתי החביות:

לשפות. להושיב כל הושבת קדרה על האור קרי שפיתה כשאין לו כלי ברזל שקורין טרפיי"ד או שאין לו כירה של חרס חלולה ואסר לה משום דדמי לבנין ומדרבנן משום דמתחזי כאהלא:

ואין סומכין קדרה בבקעת. קסבר לא נתנו עצים אלא להסקה לפיכך מוקצין הן אצל כל תשמיש: וכן בדלת. השתא משמע וכן אין סומכין קדרה בדלת ובגמרא פריך עלה:

ואין מנהיגין את הבהמה במקל. ברשות הרבים השתא קס"ד משום דאין משתמשין בעצים שלא נעשו כלי מערב יום טוב דלא נתנו אלא להסקה:

גמ'

ואם אי אפשר לו כו' מותר. כר"י:

אריחא. חצי לבינה ונתק מכותל התנור:

רפתא מעלייתא בעינא. כלומר גרפי התנור:

טוי לי אוזא. צלה לי אווז בתנור שתנוריהם היו קטנים ופיהן למעלה ותולה הצלי לתוכו וסותם פיו והוא נצלה:

ואזדהר מחרוכא. שלא יתחרך כלומר גרוף את התנור שלא יהא בו בשוליו דבר גבוה כמו אריח או אבן שהוסק בתנור שנוגע בצלי ושורפו:

דמר. רב אשי:

שרקין ליה תנורא. עבדי אדוני טחין סביבות כסוי פי התנור בטיט שלא יצא חומו כשהצלי בתוכו שהרוח קשה לצלי ותימה לן מלתא משום דגבול טיט תולדה דלישה הוא:

ארקתא דפרת סמכין. על שפתו של פרת אנו נסמכים בדבר שאין אנו צריכים לגבל טיט ששפת פרת טיט מגובל הוא:

והוא דצייריה מאתמול. עשה בו סימן ונתקו לצד אחר:

וקטמא שרי. לגבלו ולטוח בו דלאו בר גבול הוא:

משנה

אין שוברין את החרס, ואין חותכין הנייר, לצלות בו מליח.

ואין גורפין תנור וכירים. אבל מכבשין.

ואין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה. ואין סומכין את הקדרה בבקעת. וכן בדלת.

ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב. ורבי אלעזר ברבי שמעון מתיר.

גמרא

מאי טעמא?

משום דקא מתקן מנא.

"ואין גורפין תנור וכירים".

תני רב חייה בר יוסף קמיה דרב נחמן:

"ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גורפו - מותר".

דביתהו דרבי חייה נפל לה אריחא בתנורא ביומא טבא, אמר לה רבי חייה: חזי דאנא רפתא מעלייתא בעינא.

אמר ליה רבא לישמעליה:

טוי לי בר אוזא,

ואזדהר מחרוכא.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אמר לן רב אחא מהוצל:

דמר שרקין ליה תנורא ביומא טבא.

אמר ליה:

אנן ארקתא דפרת סמכין.

והני מילי הוא דצייריה מאתמול.

אמר רבינא:

וקטמא שרי.

138. לב, ב - לג, א

רפ"י

אבנים של בית הכסא. אבנים גדולות שמצדדין אותן להיות כמין מושב חלול ויושבין עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא:

דקא עביד אהללא. שיש לו גג אבל הכא ליכא גג:

אצטבא. כסא של בנין לבנים וטיט:

בנין עראי. שאינו להתקיים:

והכא. גבי בית הכסא משום כבוד הבריות לא גזור:

האי מדורתא. היסק גדול שעושין לפני שרים כדרך בנין עושין לו כתלים מד' רוחות וסודרין עצים למעלה ודומה לאהל:

מלמטה למעלה. לסדר העצים של כתלים תחלה לעשות עליהם הגג אסורין שדרך בנין הוא:

מלמעלה למטה. להתחיל תחלה מן הגג ואח"כ יסדרו תחתיו עצי הכתלים שרי:

וכן ביעתא. ביצים גסות הנתונות ע"פ כלי חלול כעין טרפ"יד או על האסכלא אין מושבין את הכלי תחלה ואח"כ יסדר עליו אלא יאחזנו בידו ויושיב הביצה עליו ואח"כ יושיב הכלי על הגחלים שלא יעשנו כסדר בנין:

וכן קדרה. שמושיבין על ב' חביות לא יקיפנה תחלה ואח"כ יושיב הקדרה עליהם אלא העליונה יתלה באויר ויאחזנה בידו ויסדרו החביות תחתיה סביב:

וכן פוריא. מטות השרים שפורקין אותן ומחזירין לא יזקוף הכרעים תחלה לתת הארוכות בכרעים ואח"כ יפרוס העור למצע ששוכבין עליו אלא פורס העור תחלה ויאחזוהו בני אדם בידיהם ואח"כ יביאו הארוכות ויקשרו הרצועות של עור בהן ואח"כ יזקפו הכרעים ויתנו הארוכות לתוכן:

וכן חביתא. חביות שמסדרים באוצר ומושיבין אחת על גבי שתים:

"ואין מקיפין שתי חביות".

אמר רב נחמן:

אבנים של בית הכסא - מותר לצדדן ביום טוב.

איתיביה רבה לרב נחמן:

"אין מקיפין שתי חביות לשפות עליהן את הקדרה!"

אמר ליה:

שאני התם - משום דקא עביד אהללא.

אמר ליה רבה זוטא לרב אשי:

אלא מעתה בנה אצטבא ביום טוב, דלא עביד אהללא, הכי נמי דשרי!?

אמר ליה:

התם - בנין קבע אסרה תורה, בנין עראי לא אסרה תורה,

וגזרו רבנן על בנין עראי משום בנין קבע.

והכא - משום כבודו - לא גזרו ביה רבנן.

אמר רב יהודה:

האי מדורתא:

מלמעלה למטה - שרי,

מלמטה למעלה - אסור.

וכן ביעתא. לג,א

וכן קדרה.

וכן פוריא.

וכן חביתא.

139. לג, א

רס"י

בדלת ס"ד. ומי זה הסומך
קדרה בדלת והלא תשבר:
אימא וכן הדלת. אין סומכין
אותו בבקעת:
ור"ש מתיר. דלית ליה מוקצה:

"אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן בדלת".

"בדלת" סלקא דעתך?

אלא אימא: "וכן הדלת".

תנו רבנן:

"אין סומכין את הקדרה בבקעת וכן הדלת,
לפי שלא נתנו עצים אלא להסקה.

ורבי שמעון:

מתיר".

רפ"י

140. לג, א

בהא אפי' ר"ש מודה. כלומר
הך פלוגתא לאו במוקצה היא
ואפי' ר"ש מודה כת"ק דאסור
ולא משום מוקצה אלא נראה
כמוליכה ממקום למקום שהוא
צריך להנהיגה הרבה כגון
למכור בשוק:
חננא. מחול ועל שם שבני אדם
סובבים והולכים בשוק כעין
סובבות במחולות קרי ליה
חננא:

"ואין מנהיגין את הבהמה במקל ביום טוב.
ורבי אלעזר ברבי שמעון:
מתיר".

לימא רבי אלעזר ברבי שמעון פאבונה סבירא ליה,
דלית ליה מוקצה.

לא!

בהא אפילו רבי שמעון מודה,
משום דמחזי כמאן דאזיל לחננא.

141. לג, א

רפ"י

חזרא. ענף עץ שהוא חד כקוץ וראוי לתקעו בצלי כמין שפוד ולצלוח בו:
ר"נ אסר. ביו"ט משום דמוקצה נינהו לטלטל שלא עשאו לכלי מבעוד יום:
ברטיבא. שאינו ראוי לטלטלו אפילו להסקה דכ"ע לא פליגי דאסור:
מה לי לצלות בו. לתחבו לתוכו:
מה לי לצלות בגחלתו. הרי ראוי לטלטלו לעשותו גחלת וצולה בה:
והלכתא כו'. הך הלכתא אליבא דמאן דאית ליה מוקצה אקבע אבל אנן כר"ש ס"ל בין במוקצה בין בדבר שאינו מתכוין וכו' יהודה במכשירי אוכל נפש וכולהו שרו בין חזרא בין סמיכת קדרות והקפת חביות ומדורתא וקדרה וכל האמוראים שאסרו את אלו למעלה תלמידי דרב הוו ורב סבר לה כרבי יהודה במוקצה ואנן קיימא לן כרבי שמעון:
דרש רבא כו'. דכרבי יהודה ס"ל:
לדיר. דיר עצים:
אוד. עץ לעשות אוד לתנור פורגיין בלע"ז וטעמא משום דלא נתנו אלא להסיק אא"כ נעשה כלי מבעוד יום:
ואוד שנשבר. ביו"ט:
ושדי מעיה לשונרא. השלך בני מעים לחתול ולרי יהודה אסור לטלטלו ולתתו לחתול דמאתמול מוכן לאדם היה ולא לכלבים דקאמר אם לא היתה נבילה מע"ש אסורה:
כיון דמסרחי. אם יניחם לצורך מחר והיום לא היה צריך להם מאתמול דעתיה עלוייהו להשליכם לחתול:

חזרא:

רב נחמן: אסר.

ורב ששת: שרי.

ברטיבא - כולי עלמא לא פליגי דאסור,

כי פליגי: ביבשתא.

מאן דאסר, אמר לך: לא נתנו עצים אלא להסקה.

ומאן דשרי, אמר לך: מה לי לצלות בו מה לי לצלות בגחלתו.

איכא דאמרי:

ביבשתא - כולי עלמא לא פליגי דשרי.

כי פליגי: ברטיבא.

מאן דאסר - דלא חזי להסקה.

ומאן דשרי, אמר לך: הא חזי להיסק גדול.

והלכתא:

יבשתא - שרי.

רטיבא - אסור.

דרש רבא:

אשה - לא תכנס לדיר העצים ליטול מהן אוד.

ואוד שנשבר - אסור להסיקו ביום טוב,

לפי שמסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי פלים.

למימרא דרבא פרבי יהודה סבירא ליה, דאית ליה מוקצה.

והא אמר ליה רבא לשמעיה:

טוי לי בר אוזא ושדי מעיה לשונרא!

התם - כיון דמסרחי, מאתמול דעתיה עלויה.

142. לג, א-ב

רפ"י

מתני'

נוטל אדם קיסם משלפניו. ממה שלפניו בבית:

לחצוץ בו שיניו. ליטול בשר החוצץ בין שיניו בורגיייר בלע"ז ומשלפניו לאו דוקא דל"א אף מן החצר נמי דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא ורישא לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עצים אף שלא להסקה דאפלוג רבנן בה כדלקמן בברייתא בגמרא והא דנקט משלפניו משום רבנן דפליגי דאפילו משלפניו להדליק אין לחצוץ לא:

מגבב. קסמין דקין וקשין מן החצר ומדליק בהן:

וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק. אבל מן החצר לא הואיל ודקין הן וטורח לקוששן מאתמול לאו להכי קיימי ודקאמרת נוטל קיסם לחצוץ שניו (מאתמול) אפ"ל אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק דלא נתנו [אלא] להסקה ובתרת פליגי:

ואין מוציאין את האור. משום דמוליד:

מן המים. נותנים מים בכלי זכוכית לבנה ונותנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוציאה שלהבת ומביאין נעורת ומגיעים בזכוכית והיא בוערת כך שמעתי בפיוט יוצר שישד אחד מגאוני לומברדיא"ה:

מן העפר. קרקע קשה כשחופרים אותה מוציאה אור כעין גרגשתא שלנו ממקום מחפורת שלה:

רעפים. טייבלוי"ש:

אין מלבינין. באור ובגמרא מפרש טעמא:

גמ'

אוכלי בהמה. כגון קש ועלי קנים אין בהם משום תקון כלי ומותר לקטום ולתקן קש של שבלין בשבת לחצוץ שניו:

להניף. ווכטלי"ר משום הבלא: **ומוללו.** בין אצבעותיו להוציא ריחו:

ולא יקטמנו להריח בו. שיהא מקום הקטימה לח וריחו נודף גזירה דלא לית ליקוטמו לחצוץ בו שניו דהתם כלי משוי ליה ואיכא איסורא דאורייתא: **פטור.** דאינו לשם כלי:

חייב חטאת. בשבת ויש עצי בשמים שהן אוכלי בהמה ואפ"ה חייב:

א"ל. רב יהודה השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי כלומר תשובה גדולה חזרת להשיבני אם מצאת ברייתא אומרת לחצוץ בו שניו פטור אבל אסור אף היא היתה תשובה לדברי שאני אומר מותר לכתחלה וכל שכן שהבאת לי חיוב חטאת אבל אינה תשובה דכי תניא הריא בעצי בשמים קשין שאינן ראויין למאכל בהמה:

קוטמו ומריח בו. ואפ"י לכתחלה דהא אף לחצוץ בו שניו שרי אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך רכין לתקן לחצוץ:

משנה

דבי אליעזר אומר:

נוטל אדם קיסם משלפניו לחצוץ בו שיניו.

ומגבב מן החצר, ומדליק,

שכל מה שבחצר מוכן הוא.

וחכמים אומרים:

מגבב משלפניו ומדליק.

אין מוציאין את האור:

לא מן העצים, ולא מן האבנים, ולא מן העפר, ולא מן הרעפים, ולא מן המים.

ואין מלבינין את הרעפים לצלות בהן.

גמרא

אמר רב יהודה:

לגב, אוכלי בהמה - אין בהן משום תקון כלי.

איתיביה רב כהנא לרב יהודה:

"מטלטלין עצי בשמים להריח בהן,

ולהניף בהן לחולה.

ומוללו ומריח בו ולא יקטמנו להריח בו,

ואם קטמו - פטור אבל אסור.

לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו, ואם קטמו חייב חטאת!"

אמר ליה:

השתא פטור אבל אסור קא קשיא לי,

חייב חטאת מבאי?

אלא כי תניא הריא: בקשין.

"קשין" - בני מלילה נינהו?!

חסורי מחסרא, והכי קתני:

"ומוללו ומריח בו קוטמו ומריח בו,

במה דברים אמורים: ברכין,

אבל בקשין - לא יקטמנו,

ואם קטמו פטור אבל אסור.

לחצוץ בו שיניו לא יקטמנו, ואם קטמו חייב חטאת."

תני חדא:

"קוטמו ומריח בו".

ותניא אידך:

"לא יקטמנו להריח בו!"

אמר רבי זירא אמר רב חסדא:

לא קשיא:

הא - ברכין,

הא - בקשין.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

רש"י

בקשין אמאי לא. להריח בו מי גזור רבנן כשאין מתכוין לכלי אטו מתכוין:
והתנן שובר אדם חבית. מגופה שיש בה גרוגרות ואוכל ובלבד שלא יתכוין ליפות השבירה להיות לה לפה שתהא עוד כלי:
הוה מפשח. איישריייר בלעייז כשמסעף בידו ענפים מעץ גדול כמו ויפשחני (איכה ג) עשה לי גדר בסעיפות בענפי עצי היער סביבות דרכי כדי שלא אצא כדרך שעושין בני היערים שקורין פליישייץ:
הוה מפשח. לן מן התלושין:
אלותא. מקלות גדולים כמו ולא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.).
ואע"ג דחזיא לקתתא דנרגי וחציני. שהיא קשה וראוי לעשות ממנו בית יד לקרדום ולפסל שקורין דולויייר והוא היה שובר להריח:
לא יטול אלא מן האבוס של בהמה. דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צורך אבל עצים הואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התיירו לטלטלן אלא להסקה:
שלא יקטמנו. אקיסם קאי:
אחד זה ואחד זה. אחד שבת ואחד יום טוב:
אינו אלא משום שבות. דקטימה תקון כלאחר יד הוא ולא תקון מעליא הוא אלא אי"כ מחתכו וממחקו בסכין והשתא קא מהדר לתרוצי קושיא דלעיל הא דתני לעיל בקשין לא יקטמנו להריח ר' אליעזר דאמר בקוטם לכלי חייב חטאת הכא גבי קוטם להריח פטור אבל אסור גזירה שמא יקטמנו לכלי והא דרב יהודה דמפשח להריח כרבנן דאמרי בקוטם לכלי פטור אבל אסור הכא להריח מותר לכתחילה:
ולית ליה לרבי אליעזר כו'. והא הכא דכי מתכוין לעשות כלי איכא חיובא דאורייתא וכי לא מתכוין לא גזור רבנן לכתחילה:
כי תניא היא. דמותר:
במוסתקי. חבית שבורה שמדבקין שבריה בשרף של עץ שקורין שף שעושין הימנו זפת וקורין אותו ריישינייא וריחו דומה לריח לבונה ובלשון ערבי קורין אותו מוסתקי ומדבקין בו קערות חרס הנשברים כך אמר לי רבי שמואל המכונה חסיד מן ברבשטייא וכיון דרעועה היא ליכא למגזר בה שלא יתכוון לעשות כלי:

בקשין, אמאי לא?
 מאי שנא מהא דתנן:
"שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי" (שבת קמו, א)?

ועוד הא רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא דאמרי תרנייהו:
 כי הוינן בי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלותא אלותא,
 אף על גב דחזיא לקתתא דנרגי וחציני!

לא קשיא:
 הא - רבי אלעזר.
 הא - רבנן.

דתניא:
"רבי אלעזר אמר:
 נוטל אדם אדם קיסם משלפניו, לחצוץ בו שיניו.
וחכמים אומרים:
 לא יטול אלא מאבוס של בהמה.
ושוין: שלא יקטמנו,
ואם קטמו לחצוץ בו שיניו, ולפתוח בו הדלת:
בשוגג בשבת - חייב חטאת.
במזיד ביום טוב - סופג את הארבעים,
דברי רבי אלעזר.
וחכמים אומרים:
אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות".

רבי אלעזר דקאמר התם: "חייב חטאת",
 הכא - פטור אבל אסור.
 רבנן דקא אמרי התם: "פטור אבל אסור",
 הכא - מותר לכתחילה.

ולית ליה לרבי אליעזר הא דתנן:
"שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי"!

אמר רב אשי:
 כי תניא ההיא במוסתקי.

143. לג, ב

"ומגבב מן החצר".

תנו רבנן:

"מגבב מן החצר ומדליק,
שכל מה שבחצר - מוכן הוא,
ובלבד שלא יעשה צבורין צבורין.

ורבי שמעון:

מתיר".

במאי קא מפלגי?

מר סבר: מחזי דקא מכניף למחר, וליומא אחרנא.
ומר סבר: קדרתו מוכחת עליו.

144. לג, ב

"אין מוֹצִיאִין אֶת הָאוֹר:
לֹא מִן הָעֵצִים, וְלֹא מִן הָאֲבָנִים, וְלֹא מִן הָעֶפְרָ, וְלֹא מִן הָרְעָפִים, וְלֹא מִן הַמַּיִם".

מַאי טַעְמָא?

מִשּׁוּם דְקָא מוֹלִיד בְּיוֹם טוֹב.

רפ"י

145. לג, ב - לד, א

שצריך לבדוק. אם יוכלו לקבל לבונה הלכך ביו"ט לא דלמא פקעי ואשתכח דטרח שלא לצורך:

ואמרי לה שצריך לחסמן. להקשותם בהסק ראשון הם מתחזקין ומתקשים הלכך אע"ג דלצורך יו"ט נמי הוא דהא צולין עליהם מיהו כיון דבהסק זה נעשה כלי אסור:

תנן התם. באלו טרפות: **דרסה וטרפה בכותל.** אדם שדרס על העוף או שזרקו וחבטו בכותל:

או שרצתה בהמה ומפרכס. ואינה יכולה לעמוד: **ושהתה מעת לעת.** יום א' שלם ושחטה כשרה:

ה"ג א"ר אלעזר בר' ינאי משום ר"א בן אנטיגנוס צריכה בדיקה. כי שהתה מעת לעת נמי צריכה בדיקה לאחר שחיטה שמא נשתברו רוב צלעותיה או נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או אחד משאר מיני טרפות ושהייה דמעת לעת אצטריך דאי לא שהתה אע"פ שבדקה ולא מצא סימן טרפות טרפה שזו היא אחת משמנה עשרה טרפות ונקרא רסוקי אברים שאבריה מתפרקין כולן ואע"פ שאין רושם ניכר בה וזהו סימנה אם שהתה מעת לעת בידוע שלא נתרסקו אבריה דקים להו לרבנן מסיני דרסוק אברים אינה חיה מעת לעת אבל שאר מיני טרפה חיה כל שנים עשר חדש:

מהו לשחטה ביו"ט. מי חיישינן הואיל וצריכה בדיקה ואיתיליד בה רעותא:

מי מחזקינן רעותא. בגוה משום חשש איסור מלאכה ביו"ט דלמא משתכח טרפה ונמצא שוחטה שלא לצורך בשלמא שאר בהמות אע"ג דמחמרינן אנפשינן ובדקינן מיהו סמכינן ארובא ורוב בהמות אינן טרפות הכא מאי:

ביו"ט. כלומר משום חומר מלאכה ביו"ט:

מפני שצריך לבדוק. וחיישינן דלמא פקעי אלמא מחזקינן רעותא משום חומר יו"ט שלא ללבן:

מפני שצריך לחסמן. ולא משום חשש פקיעה אלא דודאי משוי ליה מנע בהסק זה:

"ואין מלבנין את הרעפים".

מאי קא עביד?

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: **הכא ברעפים חדשים עסקינן, מפני שצריך לבדקו.** לד, א

ואמרי לה:

מפני שצריך לחסמן.

תנן התם:

"דרסה או שטרפה בכותל, או שרצתה בהמה ומפרכסת ושהתה מעת לעת, ושחטה - בשרה" (חולין נו.).

אמר רבי אלעזר בר ינאי משום רבי אלעזר בן אנטיגנוס: **צריכה בדיקה.**

בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא:

מהו לשחטה ביום טוב?

מי מחזקינן רעותא ביום טוב, או לא?

אמר ליה:

תנינא:

"אין מלבנין את הרעפים לצלות בהו",

והוינן בה: **מאי קא עביד?**

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

הכא ברעפים חדשים עסקינן,

מפני שצריך לבדקו.

אמר ליה:

אנן: **"מפני שצריך לחסמן"** מתנינן לה!

146. לד, א

רס"י

שופת את הקדרה. מושיבה
 רקנית על האור:
מגיס. מנער בכף שקורין
 קומיבר"א:
כולן חייבין. מביא את האור
 משום מבעיר את הגחלת
 דכשהוא מוליכה היא מתלבנה
 מרוח הליכתו ומביא את העצים
 לאור משום מבעיר שופת קדרה
 לקמיה מפרש מאי עביד נותן
 מים ותבלין ומגיס משום מבשל
 שאף הוא אב מלאכה:
דאייתי אור מעיקר. כולהו
 עבדי מעשה כדפרישי:
דאייתי אור לבסוף. איהו הוא
 דעבד והנד לא עבדי מידי:
בקדירה חדשה עסקינן.
 שנותנין אותה רקנית על האור
 לחסמה:
ומשום לבון רעפים נגעו בה.
 משום הך גזירה גופה שאסרו
 ללבן רעפים נגעו גם בזו:
חדשים. וכ"ש ישנים:
הרי הן ככל הכלים הנטלין.
 בשבת בחצר דחזו למיתב
 בגוייהו מידי:
אין סכין אותן שמן. להחליקן
 ולצחצחן:
טשין. שפין:
ואין מפגיין אותן. לאחר הסקן
 אין מפגיין הסקן בצונן לחסמן
 שמתקשין ע"י הצונן וכולהו
 משום דמתקן מנא:
ואם. להפיגה בשביל לאפות
 שהוסקו הרבה וחושש שלא
 תשרף הפת מותר:
מולגין. ברותחין:
אין טופלין אותן. בסיד להסיר
 שערן דהוי דרך העבדנין:
ואין גוזזין אותן במספרים.
 דמחזי כצריך לשער:
ואין גוזזין הירק. התלוש שיש
 בו ראשי עלין נרקבין וכמושין
 אין גוזזין אותן בתספורת שלו
 שגוזזין בה מן המחובר דמאן
 דחזי סבר שלקטן היום:
קונדס ועכביות. מיני ירקות הן
 שיש טורח בתקונן:
פורני. הן תנורים שלנו הגדולים
 ופיהם בצדס ולא חיישינן
 לטרחא אם יש לו אוכלין הרבה
 דלא סגי ליה בתנור:
שמא תפחת. ע"י שחדשה היא
 ונמצא טורח שלא לצורך:
אין נופחין במפוח. דמחזי
 כאומן עושה מלאכה:
ואין מתקנין את השפוד. ודלא
 כרי יהודה אי נמי בנרצס מערב
 י"ט ודברי הכל:
אין מפציעין את הקנה. לתת
 קרומיותיו תחת המליח על
 האסכלא שעושה כלי דכל מידי
 דעביד להשתמש בו הוי תקון
 כלי:
ואין חוששין שמא תקרע. ואפי'
 נקרעת לא אכפת לן דאין זה
 קורע על מנת לתפור:

תניא:

"אחד מביא את האור,
 ואחד מביא את העצים,
 ואחד שופת את הקדרה,
 ואחד מביא את המים,
 ואחד נותן בתוכו תבלין,
 ואחד מגיס -
 כולן חייבין".

והתניא:

"אחרון חייב וכולן פטורין!"

לא קשיא:

הא - דאייתי אור מעיקרא,
 הא - דאייתי אור לבסוף.

בשלמא כולהו קא עבדי מעשה,
 אלא "שופת את הקדרה" - מאי קא עביד?

אמר רבי שמעון בן לקיש:

הכא בקדירה חדשה עסקינן,
 ומשום לבון רעפים נגעו בה.

תנו רבנן:

"תנור וכירים חדשים - הרי הן ככל הכלים הנטלין בַּחֲצֵר,
 אַבֵּל אֵין סָכִין אוֹתָם שָׁמֹן,
 ואֵין טָשִׁין אוֹתָן בַּמַּטְלִית,
 ואֵין מְפִיגִין אוֹתָן בְּצוֹנָן, בְּדִי לַחֲסָמָן,
 ואֵם בְּשִׁבִיל לַאֲפוֹת - הֲרִי זֶה מוֹתֵר".

תנו רבנן:

"מולגין את הראש ואת הרגלים ומְהַבְּיִין אוֹתָן בְּאוֹר,
 אַבֵּל אֵין טוֹפְלִין אוֹתָם בַּחֲרֹסִית, וְלֹא בְּאֲדָמָה, וְלֹא בְּסִיד.
 ואֵין גּוֹזְזִין אוֹתָן בַּמַּסְפָּרִים.
 ואֵין גּוֹזְזִין אֶת הַיֶּרֶק בַּתְּסַפּוֹרֶת שְׁלוֹ,
 אַבֵּל מְתַקְנִין אֶת הַקּוֹנְדֵס וְאֶת הָעַכְבִּיּוֹת,
 ומְסִיקִין וְאוֹפִין בְּפוֹרְנֵי,
 ומְחַמִּין חֲמִין בְּאַנְטִיכֵי,
 ואֵין אוֹפִין בְּפוֹרְנֵי חֲדָשָׁה שְׁמָא תִּפְחַת".

תנו רבנן:

"אין נופחין במפוח,
 אַבֵּל נוֹפְחִין בַּשְּׁפוֹפֶרֶת.
 ואֵין מְתַקְנִין אֶת הַשְּׁפוֹד,
 ואֵין מְחַדְדִין אוֹתוֹ".

תנו רבנן:

"אין מפציעין את הקנה לצלות בו מליח.
 אַבֵּל מְפַצְעִין אֶת הָאֵגוֹז בַּמַּטְלִית,
 ואֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא תִּקְרַע".

147. לד, א - לה, ב

רז"י

מתני'

ועוד אמר ר' אליעזר. משום דתנא אחת לקולא גבי מוקצה והדר אמר אחריתי קאמר ועוד וקשיא לי בגוה והא אפסקוה רבנן במילי טובא באין מוציאין את האור והנך דבהדיה והיינו מלתא אחריתי דלאו מלתיה ואמאי לא אותביניה בעירובין (דף כג.) גבי ועוד דר' יהודה בן בבא דאותביה מר"א דסוכה ושנינן לא אפסקוה אלא במלתיה ואלו אותבינה מהא לא הוה ליה לשנויי הכי ואומר אני שגרסת המשנה שלא כסדר:

עומד אדם על המוקצה. הצריך הזמנה והזמנה מועלת לו כגון אחזי ולא אחזי דאמר באין צדין (לעיל דף כו.):

ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר אלא הזמנה וה"ה במעושר ובשאר שני שבוע אלא אורחא דמלתא נקט דסתם מוקצה לאו מעושר הוא דגרוגרות וצמוקים הן סתם מוקצה ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה: **ואומר מכאן אני נוטל למחר.** וסגי בהכי דיש ברירה:

עד שירשום. בסימן דאין ברירה:

גמ'

תינוקות שטמנו תאנים. בשדה או בגנה לאכילת שבת ושכחו ולא עשרו כו' לא יאכלו ואף על גב דקי"ל אין הטבל מתחייב במעשר לאוכלו אכילת עראי עד שיראה פני הבית או פני החצר בב"מ בהשוכר את הפועלים (דף פח.) אכילת שבת חשובה ועראי שלה הרי הוא קבע והרי הוטמנו לאכילת שבת והוקבעו והאי דנקט תינוקות רבותא היא דאשמעינן דיש להם מחשבה ע"י מעשה המוכיח כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין דף יג.) ותאנים דבר שנגמרה מלאכתו הוא אא"כ חשב עליהן לקציעות או לגרוגרות ושמעינן מינה בדבר שנגמרה מלאכתו שבת קובעת למעשר בלא ראיית פני הבית ובדבר שלא נגמרה מלאכתו לא שמעינן אי קבעה אי לא קבעה:

ותנן המעביר תאנים. השוטח תאנים בחצרו: **לקצות.** ליבשן לעשות מהן קציעות ולאחר שנעשו קציעות דורסן בעגול:

בניו ובניו ביתו אוכלין מהן עראי ופטורין. מלעשר דאין חצר קובעת בראיית פנים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ומבעיא ליה לרבא שבת מי הוה כחצר או עדיפא מיניה:

מהו שתקבע מוקצה למעשר. מוקצה היינו לא נגמרה מלאכתו:

בדבר שלא נגמרה מלאכתו. לישנא יתירא הוא והוא פ"י של מוקצה ונכתב בספרים:

כיון דכתיב וקראת לשבת עונג. כיון דאקרי אכילה דידיה עונג קבעה שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע:

שבת קובעת. אם יחדה לשבת אסורה אף למוצאי שבת ואם לא יחדה לשבת בשבת אסור לכל שאכילתה לעולם קבע היא קרויה אבל למוצאי שבת מותר כדלקמן:

על המוקצה. וסתמיה לא נגמרה מלאכתו עד עתה:

שביעית. לאו בר עשורי היא נפקא לן במכילתא מואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה (שמות כג) מה חיה אוכלת שלא במעושר אף אדם אוכל שלא במעושר:

הכי נמי דאסיר. לאכול למחר משום מעשר: **מאי טעמא.** בשאר שני שבוע לא הא בשאר שני שביעית לא קבע למעשר בלא ראיית פני הבית ואפי' בבית אינו נקבע אלא בכניסתו דרך שערים כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) וזה כשנכנס לא נקבע דהא לא נגמרה מלאכתו ואמר לעיל דאין חצר קובעת אלא בדגמרה ובית וחצר שוין כדאמרי' התם בהשוכר ואמאי נקט מתניתין שביעית למיסר שאר שנים לאו משום קביעות דשבת:

משנה

ועוד אמר רבי אליעזר:

עומד אדם על המוקצה ^א **ערב שבת בשביעית,** **ואומר:** "מכאן אני אוכל למחר".

וחכמים אומרים:**עד שירשום,****ויאמר:** "מכאן ועד כאן".

גמרא

תנן התם:

"תינוקות שטמנו תאנים מערב שבת ושכחו ולא עשרו, למוצאי שבת - לא יאכלו אלא אם כן עשרו" (מעשרות ד, ב).

ותנן נמי:

"המעביר תאנים בחצרו לקצות,**בניו ובניו ביתו - אוכלין מהן עראי, ופטורים"** (מעשרות ג, א).

בפ"א מנייה רבא מרב נחמן:

'שבת' מהו שתקבע מוקצה למעשר בדבר שלא נגמרה מלאכתו? מי אמרינן: כיון דכתיב: **"וקראת לשבת עונג"** (ישעיה נח-יג) קבעה, ואפילו בדבר שלא נגמרה מלאכתו,

או דלמא:

בדבר שנגמרה מלאכתו - קבעה,
בדבר שלא נגמרה מלאכתו - לא קבעה?

אמר ליה:

'שבת' קובעת,

בין בדבר שנגמרה מלאכתו,

בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

אמר ליה:

ואימא: שבת דומיא דחצר,

מה חצר אינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו,
אף שבת לא תקבע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו?

אמר ליה:

לימוד ערוך הוא בידינו,

שהשבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו, בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו.

אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן:

אף אגן נמי תנינא:

"ועוד אמר רבי אליעזר:

עומד אדם על המוקצה ערב שבת בשביעית, **[ואומר: מכאן אני אוכל למחר].**

טעמא דשביעית - דלאו בר עשורי הוא,

הא בשאר שני שבוע - הכי נמי דאסור!

מאי טעמא?

לאו משום דשבת קבעה.

לא!

רַשִׁי

שאני התם כו'. דאיהו אחשבה בדבורו שקראה אכילה : **אי הכי.** דטעמיה משום דבוריה הוא. מאי אריא שבת. מאי אריא דאשמעינן הך בשבת לשמעין בחול ובסדר זרעים והכא ליפלגו בהכנה דגוזלות כדאפלטו ב"ש וב"ה בברירה : **הא קמ"ל דטבל מוכן הוא כו'.** להכי נקט גבי שבת לאשמעינן מלתא אחריתי אגב אורחיה דאצטריך לאפלוגי בהכנה תנא נמי הא בהדיה דבשאר שני שבוע אינו אסור משהזמין אלא משום מעשר בלבד אבל הכנה איתא שאם בא אדם אחד ועבר ותקנו מתוקן ומותר לאכול ולא אמרינן לא מהניא ליה הזמנה כל זמן שלא נתקן דהא מוקצה מחמת אסור טבל הוא ואסחיה מדעתיה קמ"ל כיון דהגבהת תרומה ומעשר מדאורייתא בשבת שרי אין זה מוקצה מחמת איסור והכי שמעינן ליה ממתניתין מדקתני עומד אדם על המוקצה לכתחלה בשביעית ולא מצי למידק מינה איסור בשאר שני שבוע אלא הכי קאמר הא בשאר שני שבוע לא יעמוד ויאמר כן דקבע ליה דבוריה ומחייב במעשר ולמחר אכיל ליה בטבליה דאי ס"ל לתנא דאיסור מוקצה נמי לא פקע מיניה הכי הוה ליה למתני העומד על המוקצה ערב שבת בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר הרי זה מן המוכן ודייקינן מיניה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אי נמי עומד אדם על המוקצה ע"ש בשביעית ואומר מכאן אני אוכל למחר והרי זה מן המוכן ודייקינן מינה הא בשאר שני שבוע אינו מוכן אבל השתא לא שמעינן מדיוקא דנתסר משום מוקצה אלא משום מעשר :

והלא מותרו חזור. היכי מצית למימר דקביעותא משום דבורא הוא והלא אפי' נוטל הרבה מן הטבל בחול ונותן לפניו דמחזיר דקביע ליה באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו למקום שנטלו משם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר לא קבע בנטילה קמייתא וכל שכן דבורא בלא מעשה לא מקבע : **מעטן.** כלי גדול שצוברין בו את הזיתים כדי שיתחממו ויתבשל שמן בתוכן ויהא נוח להוציאו בבית הבד : **טובל אחת אחת במלח ואוכל.** בלא מעשר ולא אמרינן טובלן במלח משוי ליה קבע הואיל ואחת אחת אוכלן מיד : **מן המעטן טהור חייב.** לעשר שאין ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה לקמיה בגברא טמא שנטמא במגעו וכשמחזירן מתערבין הטמאים עם הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין ראוי להחזיר מותרן ודאי כי שקלינהו מעיקרא אדעתא למיכל לכולהו שקלינהו ושויהייה אכילת קבע : **מן המעטן טמא פטור.** מפני שראוי להחזיר המותר וכי שקלינהו מעיקרא ברישא אדעתא למיכל פורתא ואהדורי מותר שקל :

מאי שנא רישא. דאין יכול להחזיר משום דמעטן טהור והא אפשר להיות גם אם האדם טהור : **וא"ר אבהו.** כולה בגברא טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור לא מצי למהדר וא"ת הרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל מהן לא טמא אלא מקום מגעו ויכול לסלקן משם : ה"ג רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר סיפא בגברא טמא ומעטן טמא דמצי למהדר : **ומשנינן מתניתין נמי.** דקבע דבוריה במוקצה טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי למהדר מותרו : **ופרכינן והלא מוחזרין ועומדין.** והלא לא נטלן אלא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה ולא מקבע כי לא אפשר בחזרה נמי ולא נטלן אלא דבורא בעלמא אין לך חזרה כזו דאפילו משקל נמי לא שקלינהו :

ה"ג אלא אמר רב שימי בר אשי כו'. אלא לעולם שבת הוא דקבעה במתנייה וכי מסלקת ליה למר זוטרא מסייעתיה דלא לסייעי' לאבוה ממתנייה הכי תסלקיה : **ר"א קא אמרת.** מיניה מיייתת סייעתא דשבת קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן : **ר"א לטעמיה דאמר תרומה קובעת.** דבר שלא נגמרה מלאכתו שאם הגביה תרומתו נאסר לאכילת עראי עד שיפריש שאר מעשרות : **וכ"ש שבת.** דחשיבא אכילתה אבל רבנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת : **ת"ש מסיפא.** דלא אפלוג רבנן עליה אלא לענין ברירה אבל מודו ליה דדוקא ע"ש בשביעית הא בשאר שני שבוע אסור משום מעשר :

שאני התם, כיון דאמר: **"מכאן אני אוכל למחר" קבע ליה עלויה.**

אי הכי, מאי אריא 'שבת' אפילו בחול נמי!

הא קא משמע לן: דטבל מוכן הוא אצל שבת, שאם עבר ותקנו - מתוקן.

לה,א והלא מותרו - חזור, ושמעינן ליה לרבי אליעזר דאמר: כל היכא דמותרו חזור - לא קבע. דתנן:

"הנוטל זיתים מן המעטן, טובל אחת אחת במלח ואוכל. ואם טבל ונתן לפניו עשרה - חייב. רבי אליעזר אומר: מן המעטן טהור - חייב, מן המעטן טמא - פטור, מפני שהוא מחזיר את המותר" (מעשרות ד,ג).

והיונן בה:

מאי שנא רישא, ומאי שנא סיפא?

ואמר רבי אבהו:

רישא - במעטן טהור, וגברא טמא, דלא מצי מהדר ליה. סיפא - במעטן טמא, וגברא טמא, דמצי מהדר ליה!

מתניתין נמי במוקצה טהור, וגברא טמא, דלא מצי מהדר ליה.

והלא מוחזרין ועומדין הן!

אלא אמר רב שימי בר אשי:

רבי אליעזר קא אמרת?

רבי אליעזר לטעמיה, דאמר: תרומה קבעה, וכל שכן שבת.

דתנן:

"פירות שתדמן עד שלא נגמרה מלאכתן:

רבי אליעזר:

אוסר לאכול מהן עראי.

וחכמים: מתירין" (מעשרות ב,ד).

תא שמע:

מסיפא: **"וחכמים אומרים: עד שיירשום ויאמר מכאן ועד כאן".**

טעמא דערב שבת בשביעית - דלאו בר עשורי הוא,

הא בשאר שני שבוע, דבני עשורי נינהו - אסורים.

מאי טעמא?

לאו משום דשבת קבעה.

לא!

שאני התם - כיון דאמר: **"מכאן ועד כאן אני אוכל למחר" קבע ליה.**

אי הכי,

מאי אריא שבת, אפילו בחול נמי!

רש"י

דטבל מוכן הוא כו'. כדפרי' והכא לא מצי למפרך והרי מותרו חוזר כדפריך לעיל אליבא דר"א משום דרבנן שמעינן להו דאפילו מותרו חוזר דחיילא עליה קביעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרבנן במתני' נמי משום דאיהו קבעיה ולא משום שבת:

ורמינהי. דר"א אדרבי אליעזר: **היה אוכל באשכול.** וסתם אשכול לאו גמר מלאכה היא דסתם ענבים לדריכה קיימי: **ונכנס מגנה.** שלקטם משם ובא לו לחצר:

ר"א אומר יגמור. אם רצה לגמור בחצר ויגמור אכילתו דאין חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו:

רבי יהושע אומר לא יגמור. קסבר חצר קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו:

הכי גרסינן חשכה לילי שבת רבי אליעזר אומר יגמור. אם רצה לגמור כי היכי דאמר בחצר אמר בשבת יגמור אכילתו דאין שבת קובעת דבר שלא נגמרה מלאכתו ומתניתין אוקימנא טעמא דר"א דבשאר שני שבוע לא משום דשבת קבעה דמשום דבוריה לא מצינא למימר דהא לרבי אליעזר מותרו חוזר: **הכי גרסינן רבי נתן** אומר לא כשאמר רבי אליעזר יגמור בחצר יגמור אלא יצא חוץ לחצר ויגמור ולא כשאמר יגמור בשבת יגמור אלא ימתין כו'.

ותרוייהו אדרבי אליעזר קאי דאית ליה לרבי אליעזר שבת קבעה ומיהו למוצאי שבת יגמור דלא דמיא לתינוקות שטמנו תאנים דתנן בהו לעיל למוצאי שבת לא יאכלו דהתם לאכילת שבת יחדום הלכך קבעה עלייהו אבל זו לא יחדה לשבת יש ספרים שהיא כתובה בהם בשבוס וכן גרסינן לה במשנה דמסכת מעשרות דרבי נתן בתוספתא דמעשרות הכי איתמר:

ואחד מקח. אם מכרן לחבירו קודם גמר מלאכה לא אמרינן אחשבינהו בהכי ואצטריכא ליה לרבי יוחנן לאשמועינן משום דאיכא למאן דאמר קבעה כדלקמן:

שבת. איצטריך לרבי יוחנן למימר:

לאפוקי מדהלל. דלית הלכתא כותיה אלא כרבנן דפליגי עליה: **הלל לעצמו.** הלל לבדו אוסר משמע דכל דורו חלוקין עליו:

חצר. אצטריך לאשמועינן לאפוקי מהאי תנא דקתני ר' יעקב מחייב דלית הלכתא כוותיה אלא כרבי יוסי ברבי יהודה דפוטרי:

ה'ג' מקח כדתנן הלוקח תאנים כו'. אצטריך לאשמועינן דהלכתא כי הך ולא כאידך מתני' דפליגי עליה לקמיה:

הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב בני אדם דורסין. שרוב בני המקום עושין תאניהם קציעות ודורסים אותם בעגולים הוו להו סתם תאנים דבר שלא נגמרה מלאכתו:

הא קא משמע לן: **דטבל מוכן הוא אצל שבת,** שאם עבר ותקנו - מתוקן.

ורמינהי:

"היה אוכל באשכול ונכנס מגנה לחצר:

רבי אליעזר אומר: יגמור.

רבי יהושע אומר: לא יגמור.

חשכה בלילי שבת:

רבי אליעזר אומר: יגמור.

רבי יהושע אומר: לא יגמור" (תרומות ח,ג)!

²³ מתניתין רבי נתן הוא,

דתניא:

"רבי נתן אומר:

לא כשאמר רבי אליעזר: 'יגמור' בחצר יגמור, אלא - יוצא חוץ לחצר ויגמור. ולא כשאמר רבי אליעזר: 'יגמור' בשבת יגמור, אלא - ממתין למוצאי שבת ויגמור."

כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

אחד שבת,

ואחד תרומה,

ואחד חצר,

ואחד מקח,

כולן - אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

"שבת" - לאפוקי מדהלל.

דתניא:

"המעמר פירות ממקום למקום לקצור וקדש עליהו היום:

אמר רבי יהודה:

הלל לעצמו אוסר."

לה,ב "חצר" - לאפוקי מדרבי יעקב.

דתנן:

"המעביר תאנים בחצרו לקצות,

בניו ובני ביתו - אוכלין מהן עראי, ופוטרים מן המעשר" (מעשרות ג,א).

ותני עלה:

"רבי יעקב מחייב.

ורבי יוסי יהודה פוטר."

"תרומה" - לאפוקי מדרבי אליעזר.

דתנן:

"פירות שתדמן עד שלא נגמרה מלאכתו,

רבי אלעזר:

אוסר לאכול מהן עראי.

וחכמים מתירין" (מעשרות ב,ד).

"מקח" -

כדתניא:

"הלוקח תאנים מעם הארץ,

בְּמִקּוֹם שָׂרׁוּב בְּנֵי אָדָם דּוֹרְסִין - אוֹכֵל מִהֶן עֲרָאֵי וּמַעֲשָׂרׁן דְּמָאֵי ."

וְשָׁמַע מִיְנָהּ תִּלְתָּ:

וְשָׁמַע מִיְנָהּ: מִקָּח אֵינָהּ קוֹבְעַת, אֶלָּא בְּדַבְרֵי שְׁנִגְמָרָה מְלֹאכְתָּו.

וְשָׁמַע מִיְנָהּ: רוּב עַמֵּי הָאָרֶץ מַעֲשָׂרִין הֵן.

וְשָׁמַע מִיְנָהּ: מַעֲשָׂרִין דְּמָאֵי מַעֲמֵי הָאָרֶץ, אֶפִּילוּ בְּדַבְרֵי שְׁלָא נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּו.

וְלֹאֲפּוֹקֵי מֵהָא דְתַנּוּ:

"הַמְחַלֵּף פִּירוֹת עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאֹכֹל וְזֶה לְאֹכֹל וְזֶה לְאֹכֹל,

זֶה לְקִצּוֹת וְזֶה לְקִצּוֹת,

זֶה לְאֹכֹל וְזֶה לְקִצּוֹת - חַיִּיב.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:

לְאֹכֹל - חַיִּיב,

לְקִצּוֹת - פְּטוּר" (מעשרות ב,ח).

הדרן עלך המביא

ר"י

אוכל מהן עראי. דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו וכולהו כשלא ראו פני הבית קא מיירו:

ומעשרן דמאי. כשבא לעשרן מעשרן דמאי כדין כל הלוקחים מעם הארץ שאין צריך להפריש תרומה דלא חשידי עלה ולא אמרינן הני ודאי לא מעשרי דקודם גמר מלאכה לא עשרינהו עם הארץ דקסבר האי תנא יש שמעשרין קודם גמר מלאכה ומדה הנוהגת היא ותלינן ביה לקולא:

רוב עמי הארץ מעשרין הן. מדאזלינן לקולא דקאמר מעשרן דמאי וחומרא בעלמא היא דאחמור לאפרושי מספיקא שאר מעשרות שנחשדו עליהן:

ולאפוקי מהא דתנן. אדרבי יוחנן קאי רבי יוחנן דאמר לעיל מקח אינו קובע בדבר שלא נגמר מלאכתו אתא לאשמועינן דהלכתא כי הא דאמרי לעיל ולאפוקי מהך:

המחליף. היינו מקח:

לקצות. דהיינו לא נגמר:

חייב. דמקח קבע אפילו בשלא נגמר:

לאכול חייב. זה שדעתו לאכול חייב דלדידיה גמר מלאכה הוא: